

KUKKA KUVANA

*Leikatun
kukan
merkityksistä*

*Sanni
Weckman*

Sanni Weckman

Kukka kuvana

Leikatun kukan merkityksistä

Taiteen maisterin opinnäyte

Master's Programme in Visual Culture

and Contemporary Art (ViCCA)

Aalto-Yliopisto

2018

Tekijä Sanni Weckman		
Työn nimi Kukka kuvana – Leikatun kukan merkityksistä		
Laitos Taiteen laitos		
Koulusohjelma Master’s Programme in Visual Culture and Contemporary Art		
Vuosi 2018	Sivumäärä 54+7	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Opinnäytetyössäni käsittelen leikatun kukan merkityksiä ja käyttöä kulttuurissa. Kirjallisen osuuden lisäksi työhön kuuluu taiteellinen produktio, joka on kuivatuilla kukilla toteutettu muotokuva. Tutkimuksellisessa osassa keskityn leikkokukkiin yleisemmin. Tutkin kukkien merkityksiä tapakulttuurissa sekä visuaalisessa kulttuurissa, keskittyen erityisesti leikattuun kukkaan objektina.

Lähestyn aihetta ennen kaikkea kuvataiteilijana, etsien tapoja miten ja millä tavoin kukat näyttäytyvät ympärilläni. Käytän pohdintani tueksi joitakin metodeja laadullisesta tutkimuksesta ja visuaalisen kulttuurin tutkimuksesta, mutta pääosin lähestymistapani on fenomenologinen. Yhdistän omia kokemuksiani ja muistojani aiheen parista tutkimuksen ja pohdinnan lomaan. Tämänkaltaisen erilaisia lähestymistapoja hyödyntävä prosessi heijastelee taiteellisen työskentelyni ajatusprosessia.

Tarkastelen leikattuja kukkia kulttuurissa kulutushyödykkeenä ja tapakulttuurin välineenä. Visuaalisen kulttuurin osalta lähestyn lähestyn kukkaa sille annettujen erilaisten merkitysten ja merkkien kautta. Käytän lyhyesti semiotiikan metodeja oman ajatteluni tueksi. Pohdin, millä tavoin kukka sijoittuu visuaaliseen kulttuuriin ja minkälaisen roolin se voi ottaa. Mietin, voisiko kukka toimia samalla tavoin kuin kuva.

Avaan kirjallisessa osuudessa myös taiteellisen produktioni prosessia. Kerron teoksen lähtökohdista ja tavoitteista. Esittelen toteutuksen vaiheita: kukkien itse keräämistä luonnosta, kukkien kuivaamista sekä kuvan koostamista. Mietin kukkien roolia materiaalina visuaaliselle ilmaisulle sekä niiden merkityksiä ja konnotaatioita oman teokseni materiaalina.

Lopputyön tavoite on tuottaa syvempää ymmärrystä käsittelemistäni asioista suhteessa itseäni ympäröivään kulttuuriin sekä omaan työskentelyyni. Yritän ymmärtää myös taustoja valinnoilleni käymällä läpi uudestaan jo koettuja asioita aiheen näkökulmasta.

Keywords leikkokukat, kuivatut kukat, merkitys, visuaalinen kulttuuri, taiteellinen prosessi, kokemuksellisuus

Author Sanni Weckman		
Title of thesis Kukka kuvana – Leikatun kukan merkityksistä		
Department Department of Art		
Degree programme Master’s Programme in Visual Culture and Contemporary Art		
Year 2018	Number of pages 54+7	Language Finnish

Abstract

This thesis examines the meanings and usage of cut flowers. The thesis consists of two parts: this theoretical written part and an art production. The art production is an art work made with using dried flowers as a material for a portrait. In the written part I research not only dried flowers, but rather concentrate to study cut flowers universally. I explore the meanings of flowers in common customs as well as in visual culture, focusing especially on a cut flower as an object.

I approach this topic first and foremost as a visual artist, searching for ways how flowers appear around us. I use some methods of qualitative research and visual culture studies, but mainly my approach is phenomenological. I combine my personal experiences and memories related to the topics of flowers among the research and reflection. This kind of method of working that connects multiple perspectives is reflecting the same thought process I experience in my artistic practice.

I examine cut flowers in the surrounding culture as a commodity as well as their use as a medium in cultural customs. Looking at the topic of flowers through visual culture I try to view a flower as an object, through its different meanings and signs. I use briefly use methods of semiotic studies as a support for my own thinking. I try to view what is the position of flower in visual culture and what kind of a role can it acquire. I consider could a flower function in the same way as a picture.

I also open the process of my artistic process. I present the starting points and the goals of the art work. I share the different stages of the production: collecting the flowers from the nature, drying the flowers and building the image with them. I also think the role of the flowers as a material for visual expression and their meaning and connotations in my own piece.

The goal of this thesis is to find deeper understanding of the themes I am addressing, in relation to my surrounding culture and my own artistic practice. By reviewing my experiences through the perspective of this topic I am also trying to understand what issues are affecting my choices.

Keywords cut flowers, dried flowers, meaning, visual culture, artistic process, experientiality

1 Lukijalle

4 Johdanto

4 Tutkimuksen tapa

5 Rajaukset

10 Leikkokukka kulutushyödykkeenä

11 Tuotanto, markkinat, eettisyys

12 Leikkokukat tilaisuuksissa

13 Sukupolvien erot

16 Kukka ja teot

17 Leikkokukat historiassa

17 Kukkien antaminen

18 Kukat seremonioissa

18 Kukka tekijänä

22 Kukka osana visuaalista kulttuuria

24 Visuaalisuus ja kulttuuri

24 Kukan merkki ja kukka merkinä

26 Pohdintaa semiotiikan kautta

32 Arja, teos kuivatuihin kukista

35 Kukka materiaalina

36 Teoksen prosessi

40 Luonnolle annettu arvo

42 Alku ja loppu

46 Lopuksi

52 Lähteet

Lukijalle

Minulla on aina ollut halu ymmärtää, oppia, tietää ja sisäistää mahdollisimman paljon. Metsästä erilaisista asioista ja aiheista itseäni kiinnostavat asiat ja siirryn nopeasti seuraavaan kun tiedonjanoni on tyydytetty. Se, mitä erilaisilla tiedoilla voi tehdä ja minkälaiseen uuteen kontekstiin voin oppimani liittää kiehtoo minua enemmän kuin. Tiedon ahnas haaliminen saattaa tarkoittaa vastavuoroisesti sitä, että kaikkea ei ehdi tai pysty sisäistämään. Suuri osa tiedosta sekä myös ymmärryksestä jää pinnalliseksi tai suppeaksi. Kuitenkin se myös pitää yllä jatkuvaa intoa tietoon ja halua nähdä kokonaisvaltaisesti.

Lukiessani lähdemateriaaleja tämän kirjallisen osion kirjoittamista varten minulle painui erityisen hyvin mieleen Anita Sepän kirjasta “Kuvien tulkinta” seuraava kohta: “Laadullinen tutkimus ei... ...ole sokean huitomista pimeässä tai henkilökohtaisista aistivirroista juopunutta tiedon tiellä hoipertelua.” (Seppä 2012, 25.) Jollain tavalla kuvaus kosketi minua ja nykyistä prosessiani erityisen voimakkaasti. Tunsin samanaikaisesti sekä syyllisyyttä että riemua siitä että tunnistin lauseesta itseni. Minulle kirjoittaminen (ja välillä myös taiteilijana toimiminen) on ollut tasapainoilua sen kanssa, mistä oikeastaan on tärkeää kertoa ja minkälaisen roolin voin ottaa. Pysähtymistä miettimään mikä on tärkeää niin itselleni voidaan olla samalla myös merkittävää muille. Horjumista taiteen ja tieteen välillä, joutuen kuitenkin jatkuvasti kyseenalaistamaan kummankin käsitteen määritelmät. Tätä “hoipertelun pelkoa” voin kuitenkin rauhoittaa muistamalla, että tutkimukseni on ennen kaikkea taiteellista Sepän määrittelemän laadullisen tutkimuksen sijaan. Taiteellisen prosessin ja ajattelun näkökulmasta katsottuna “henkilökohtaisista aistivirroista juopuneena hoipertelu” kuulostaakin jopa jonkinlaiselta tavoiteltavalta elämykseltä, vaikeasti saavutettavalta kokemukselliselta lähestymistavalta. Tarkoitukseni ei ole taipua kuitenkaan romantisoimaan epäorganisoitunutta prosessia, vaan löytää luonnollinen tapa liikkua taiteen ja tieteen, oikeaksi todistetun ja aidosti koetun välillä. Tahtomatta kyseenalaistaa Sepän toteamusta, ainakin yhdestä osasta siitä olen eri mieltä: jos päätyy huitomaan pimeään, ehkäpä juuri sokea löytääkin tiensä pimeydessä parhaiten.

Johdanto

Leikattu kukka on irrallinen. Se etsii paikkaansa monen asian välimaastossa: elävän ja kuolleen, esineen ja luontokappaleen, ihmisen tuottaman ja vapaasti kasvaneen. Irri alkuperästään leikattuna se sopii moneen sille osoitettuun muottiin, mutta mihin niistä se oikeastaan kuuluisi?

Tutkimuksen tapa

Tutkin kukkien merkityksiä kulttuurissa keskittyen erityisesti leikkokukkiin. Aloitan tarkastelemalla leikkokukkia rahallisesti arvotettuna kulutushyödykkeenä. Toisessa osiossa lähestyn kukkaa ja sen käyttöä: kukkaa välineenä erilaisten tekojen ja eleiden yhteydessä, viitaten nykypäivän lisäksi historiaan. Kolmanneksi pohdin miten kukka sijoittuu visuaaliseen kulttuuriin, ja voiko kukka toimia kuin merkki tai kuva. Seuraavaksi kerron opinnäytetyöni taiteellisesta produktiosta. Lopuksi peilaan koko prosessin etenemistä ja kasaan ajatuksiani.

Mietin erilaisi kukkiin liitettyjä merkityksiä ja kulttuurisia konnotaatioita jotka kertovat sen roolin nyky-yhteiskunnassa ja historiassa. Käytän pohdintani tueksi joitakin metodeja laadullisesta tutkimuksesta ja visuaalisen kulttuurin tutkimuksesta, mutta lähestymistapani on pääosin fenomenologinen. Tavoitteeni ei ole tuottaa varsinaista tutkimustulosta, vaan pikemminkin hyödyntää tutkimuksellisia näkökulmia oman taiteellisen ajatteluni rinnalle. Yhdistän objektiivisuuteen tähtäävää tietoa henkilökohtaiseen, subjektiiviseen näkemykseen sekä henkilökohtaiseen kokemukseen. Tämä tapa peilaa

samaa ajattelun prosessia, joka toistuu muutoinkin taiteellisen työskentelyni lomassa. Sekä tutkimusprosessini että henkilökohtainen pohdintani kulkevat eteenpäin vuorovaikutuksessa. Proosallisen omakohtaisen kerronnan kautta lähestyn kulttuuriin sidottujen merkitysten lisäksi yksilöllisiä emotionaalisia merkityksiä joita kukat voivat herättää. Omakohtaisten kokemusten kautta koetan hahmottaa ja lopulta kyseenalaistaa suhtautumistani kukkiin niin ympäröivässä kulttuurissani kuin myös taiteellisessa työssäni. Yritän negatiivisten ja positiivisten tuntemusteni kautta ymmärtää valitsemaani materiaalia ja suhdettani siihen.

Rajaukset

Vaikka tarkastelen kukkaa merkkinä ja osana visuaalista kulttuuria, teen

muutamia rajoituksia. Keskityn erityisesti leikkokukkiin eli leikattuihin kukintoihin varsineen. Puhun tekstissä sekä leikatusta kukasta yksittäisenä kuin myös kukista sekä leikkokukista yleisesti monikossa, sillä kummatkin jakavat samantyyllisiä käyttötarkoituksia ja merkityksiä. Keskityn kuitenkin ajoittain kukkaan yksin tarkasteltavana objektina, sillä koen näiden ominaisuuksien tiivistyvän erityisesti kukkaan yksittäisenä.

Vaikka aihetta tutkiessa suurin osa aineistosta liittyy yksittäisten kukkien olemassaolevaan symboliikkaan asioiden tai tunteiden symbolioijina tai viestiminä, en pura tekstissäni tällaista yksittäistä symboliikkaa tarkemmin. Tällä kyseisellä symboliikan tyyllillä viittaan sen tapaisiin tulkintoihin kuten vaikkapa: "ruusu symboloi romanttista rakkautta" tai "valkoinen lilja merkitsee puhtautta".

Lähestyessäni aihetta henkilökohtaista kokemusta hyödyntäen, myös tutkimukseni suhteen näkökulmani on itseäni ympäröivässä länsimaisessa ja suomalaisessa kulttuurissa. Koska kukan merkitys vaihtelee sekä läpi historian kuin myös alueittain, joudun turvautumaan saatavilla olevaan nykytietouteen sekä induktiiviseen päättelyyn jossa muodostan yleistyksen valitun materiaalin sekä kokemukseni pohjalta. Käsittelen aihetta oman ammattitaitoni pohjalta kuvataiteilijana, mutta en tarkastele erityisesti kukkia taiteen kentällä. En siis tutki suoraan sitä miten kukka esitetään visuaalisessa kulttuurissa, vaan väitän, että kukka on visuaalista kulttuuria.

Tekstin lomassa on omaa pohdintaani aiheesta, mutta henkilökohtaiset kokemukseni, muistoni ja ajatukseni liittyen kukkiin olen kirjoittanut kursivilla.

Kukat ovat sekä lopputyöni taiteellisen että kirjallisen osioiden aiheena, sillä teoksessani olen käyttänyt kuivattuja kukkia materiaalina muotokuvan valmistamiseen. Sommittelemalla erivärisiä prässättyjä ja kokonaisena kuivattuja terälehtiä ja kukintoja olen muodostanut äitini lapsuudenkuvan. Minulle taiteellisessa työskentelyssä materiaalin roolin ajattelu ja tutkiminen on merkitsevä osa prosessia ja lopputulosta. Työskentelen myös muiden teosteni kanssa valitsemalla materiaalikseni arkisen materiaalin, jota ei mielletä kuvan muodostamisen materiaaliksi muotokuvan perinteessä. Rakentamalla figuratiivista kuvaa muulla kuin maalilla voin kyseenalaistaa muotokuvaperinteen totuttuja metodeja. Tahdon tekniikalla tuoda esille, että millä tahansa voi maalata kuvaa, epätavallisen materiaalin olematta kuitenkaan pelkästään maalin korvike. Materiaalit kertovat omaa tarinaansa, toimivat aktiivisina tekijöinä läsnä teoksessa. Kukat jotka muodostavat väripinnat ja valöörit ihmisen kasvojen kuvaan eivät voi toimia yhtä neutraalisti kuin maali. Kukkiin liitetyt merkitykset ja katsojan oma kukkiin liittyvä kokemus tulevat väistämättä osaksi tulkintaa.

Yleisellä tasolla oma suhteeni kukkiin on ristiriitainen ja alati muuttuva. Rakastan luontoa ja kasveja, niin villinä, puutarhassa kasvatettuina kuin myös sisätiloissa. Kukkiin ja erityisesti leikkokukkiin suhtaudun kuitenkin merkitsevästi eri tavoin kuin muihin kasveihin. Minulla on vahvoja latautuneita mielipiteitä niiden käytöstä, roolista ja niihin liitetyistä mielleyhtymistä. Kukat itsessään edustavat nyky-yhteiskunnassa monia asioita joita itse en koe niin itsestäänselvinä: klassista kauneuskäsitystä, feminiinisyyttä, koristeellisuutta. Nämä ominaisuudet eivät itsessään ole negatiivisia osoitettuja merkityksiä, mutta niiden käyttö stereotyyppinä ja yleistyksinä valjastaa kukan helposti rajattuun rooliin jossa se voi päätyä vahvistamaan olemassa olevia rakenteita, niin hyvässä kuin pahassa. Leikkokukassa tämän lisäksi kulminoituu ristiriita siitä, että kukka on leikattu irti alkuperästään edustamaan luonnon kauneutta, siirretty elämään keinotekoista elämää vaasiin tai kimppuun. Vesi on vain tekohengitystä kuolemaan tuomitulle kukinnolle. Kukan leikkaaminen on tekona samaan aikaan viaton ja väkivaltainen, yritys omistaa jotain elävää hallitsemalla itse elävyyden hetkellisyyttä. Tähän ristiriitaan sisältyy samalla kukan voimakkain symboliikka, elämä ja kuolema, hetkellisyyden arvokkuus ja arvostaminen. Kuitenkin myös valta, halu hallita ja päättää.

Leikkokukka kulutushyödykkeenä

Muistan erityisesti lapsena ja nuorena ajatelleeni, kuinka hölmöä kukkien ostaminen on. Kasvaessani maaseudulla luonnon keskellä kasvit ja kukat ovat olleet lähellä puutarhoissa tai ympärillä villinä ja vapaana. Oli vaikea käsittää miksi joku hakisi kukkakimpun kaupasta, kun kukkia on ilmaiseksi joka puolella ympärillämme suuren osan vuotta. Pohjimmainen syy harmistukseeni lienee myös pienen lapsen mielelle outo ajatus siitä, että pala luontoa pitäisi ostaa ja että sen voisi näin omistaa. Idea siitä, että kukat on kasvattanut ja kerännyt joku muu vieraannutti minua. Muistan lapsena keränneeni kukkia metsästä, pelloilta, niityiltä, puutarhoista ja ojista. Istuin kesäisin kyykyssä navetan nurkalla ja poimin ketunleivän lehtiä suuhuni. Samalla keräsin pieniä valkoisia ketunleivän kukkia kimpuksi. Joskus kannoin kimppuja mukani, mutta kuitenkin yleensä hukkasin pienet kimput pihan leikeissä. Metsästä keräsin metsätähtiä. Muistan kun pienenä lapsena kuulin ensi kertaa kasvin nimen, äitini kertoi sen minulle metsäretkellä. Nimi oli minusta kaunis ja kasvi pieni ja hauras. Olin suunnattoman ylpeä siitä että tiesin kasvin nimen, että tunnistaisin sen missä ja milloin tahansa, yhtä ylpeä kuin siitä, että tunnistin ketunleivän syötäväksi kasviksi. Jälkeenpäin ajatellen mietin miksi tarkimmin muistamani kukat olivat pikkuruisia, vain alle sentin kokoisia. Ehkä nämä muistot kuvastavat silloisia syitä sille, miksi keräsin kukkia. Lapsena erityisen tärkeää oli kerääminen itsessään: luonnosta löytäminen, varovaisesti tutkominen ja tarkkaan katsominen.

Leikkokukka eroaa puutarhan kukista tai huonekasveista sillä, että leikattu kukinto on lyhytikäinen. Tämä lyhytikäisyys on muuntunut negatiivisesta ominaisuudesta määrittäväksi positiiviseksi tekijäksi joka korostaa leikkokukan arvoa hetkellisenä tuotteena. Leikkokukka on merkittävä kulutushyödyke jonka markkina-arvo on liikkuu ympäri maailman vuosittain miljardeissa euroissa.

Tuotanto, markkinat, eettisyys

Tuotanto on jakautunut ympäri maailman, mutta Hollanti on ylivoimaisesti suurin leikkokukkien vientimaa maailmassa. Sen lisäksi, että Hollanti kasvattaa leikkokukkia

vientiin, myös muualla tuotetuista kukista suuri osuus kulkee maan markkinoiden kautta. Myös Suomen markkinoilla Hollanti on suurin leikkokukkien tuojamaa. Suomessa leikkokukkia viljellään hyvin vähän ja kotimainen leikkokukkatuotanto on lähes loppunut. Kukkien tuottaminen hiipui Euroopan Unioniin liittymisen myötä. Kukkien suojatullien poistuessa, ulkomaiset kukat valtasivat Suomen markkinat (Juntunen 2016.) Tulppaanien tuotanto on kuitenkin poikkeuksena ja tulppaaneja riittää Suomesta jopa vientiin. Muu tuotanto on loppunut lyhyessä ajassa, esimerkiksi vuonna 2002 ruusujen tuotantoon keskittyneitä viljelmiä oli vielä 137, kun 2018 ruusuviljelmää on enää muutama. (Koristekasvien viljely kasvihuoneissa 2015; Leikkokukat 2015).

Leikkokukkien tuotantoon liittyy myös paljon ongelmia ja kritiikkiä. Suurin osa kritiikistä liittyy kukkien tuotantoon kehitysmaissa ja muihin suureen massatuotantoon liittyviin ongelmiin. Vaikka Hollanti on Euroopan leikkokukkamarkkinoiden keskus, kehitysmaista tulevien kukkien osuus kasvaa markkinoilla jatkuvasti. Suuria tuottajamaita ovat mm. Kolumbia, Ecuador, Kenia ja Zimbabwe. Vuoden 2006 arvion mukaan kukkaviljely työllistää kehitysmaissa noin 200 000 ihmistä. Ongelmallisiksi asioiksi kukkien tuotannossa on kuitenkin noussut huonot työolosuhteet, palkkaus, saasteet, torjunta-

aineiden heikko valvonta sekä vedenkäyttö. (Buckingham, 2016).

Leikkokukat tilaisuuksissa

Leikkokukkaa hankitaan pääasiassa koristeeksi tai lahjana annettavaksi liittyen erilaisiin tilaisuuksiin tai juhliin. Suomalaisessa tapakulttuurissa kukkia annetaan esimerkiksi opinnoistaan valmistuville, rippikoulun suorittaneille, merkkipäivinä sekä erilaisissa tilaisuuksissa. Esimerkkinä tilaisuuksista on tapa ”kukittaa” ihmisiä onnitteluna merkittävistä suorituksista kulttuurin, työn tai urheilun parissa. Kukkien antaminen on tapana erittäin yleinen; esimerkiksi vuonna 2016 koulunsa päättävälle hankittiin Suomessa arviolta 2–4 miljoonaa ruusua (Sneck & Neuvonen, 2016.) Koristeeksi kukkia ostetaan kotiin vapaa-ajalla, ja erityisesti juhlapyyhiin kuuluvat omat kukkansa. Erityisen vilkkaita sesonkeja kukkien ostoon niin itselle kuin myös lahjaksi ovat juhlapyhät ja -päivät kuten joulukuu ja pääsiäinen sekä äitienpäivä, naistenpäivä ja ystävänpäivä. Pääsiäisen aikaan koteihin tai lahjaksi ostetaan arviolta noin neljä miljoonaa leikkonarsissia ja kolme miljoonaa ruukkunarsissia. Joulukuu on yksi pääsesongeista, mutta silloin kuluttajat suosivat leikkokukkien sijaan tavallisesti lyhytikäisiä ruukkukukkia kuten joulutähtiä ja hyasintteja. (Kokkonen 2017).

Sukupolvien erot

Vaikka kukkia ostetaan runsaasti ympäri vuoden on suhtautumisessa kukkien ostamiseen eroja riippuen ostajan ja vastaanottajan iästä. Niin kutsuttu Y-sukupolvi eroaa ainakin *Alicia Rihnin* vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen mukaan vanhemmista sukupolvista kukkien hankinnan ja käytön suhteen (Rihn 2010, 6-7.) Y-sukupolven määritelmä ei ole tarkka, vaan vaihtelee suunnilleen 1980-luvun alusta 2000-luvun alkuun saakka syntyneisiin nuoriin (Lower 2007.) Rihnin tutkimuksen otanta rajaa tutkimuksen osallistujat tarkemmin 1977-1994 välillä syntyneisiin nuoriin aikuisiin (Rihn 2010, 2.) Tutkimuksen mukaan kyseinen nuori sukupolvi on haluttomampi käyttämään rahaa leikkokukkiin. Syyksi tälle nuoret mainitsivat erityisesti kukkien lyhytikäisyyden. Samassa tutkimuksessa

Y-sukupolven kokemukset erosivat tutkittavien vanhempien sukupolvien mielipiteistä mm. siten, että he kokivat tietoa kukkatuotteista olevan vähemmän, kukkien olevan vanhemman väestön tuote ja että kukat eivät yllätä samoin kuin muut lahjat. (Rihn 2010, 16). Tuoreemmassa samankaltaisessa tutkimuksessa vuodelta 2016 kuitenkin todetaan että Y-sukupolven parissa arvostus leikkokukkiin oli lähtenyt vuosien varrella nousuun (Generations of Flowers Study 2016, 12.) Vaikka positiivisempi suhtautuminen näyttää olevan nousussa, tutkimuksessa ilmi käyneet syyt sille, miksi kukkia ei osteta, lienevät yhä monelta osin paikkaansapitäviä yleistäviä nuorten ostos- ja ajatusmalleista.

Kukka ja teot

Suhteeni kukkiin on muuttunut iän myötä. Teini-iässä minulle jäi tunne että ostettujen kukkien antaminen oli rahan tuhlauksen lisäksi myös eleenä tyhjä, pelkkä opittu sosiaalinen normi. Muistan seisoneeni rippijuhlissani lahjapöydän edessä katsomassa saamiani kukkia. Ne olivat kaikki ruusuja, suurin osa punaisia, osa vaaleanpunaisia, osa sinisiä. Mietin, miten paljon rahaa niihin oli mennyt ja miten paljon paremmin summan olisi voinut käyttää. Mietin, miksi yksikään niistä ei ollut mielestäni kaunis, kuinka tylsä kasvi ruusu on, kuinka rumia värit olivat. Mietin, mieltiköhän kukaan ostaessaan sitä, mikä on lempiväriini? Mieltiköhän kukaan ostaessaan kukkaa minua oikeastaan laisinkaan? Näin dramaattiset ajatukset olivat kenties osa viisitoistavuotiaan teinin muutoinkin synkeää ajatusmaailmaa, mutta aikuisenakin minulla on kriittinen näkökulma suurimpaan osaan perinteistä tapakulttuuria. Nuoruuden kiukku on muuntautunut kriittisyyteen ja kyseenalaistukseen. Olen ymmärtänyt olla etsimättä syllisiä tavoista tai ihmisistä itsestään. Tavoissa on toki vaarana, että eleen yleisyys korvaa osan teon henkilökohtaisuudesta, mutta ei välttämättä tee eleestä täysin ajattelematonta. En siis väheksy kukkien antamista enää kuten viisitoistavuotiaana, mutta toisaalta en ole myöskään koskaan ostanut lahjaksi yhtäkään ruusua. Pohiessani myös itseäni lahjansaajana, koen yleensä kukat nykyisinkin latautuneena lahjana. Punainen ruusu on minulle yhä jossain määrin se sama, jota katsoin lahjapöydässä kiukkuisena teini-ikäisenä, osa eleestä jää vieläkin tyhjäksi. Nuoruuden negatiivinen surkuttelu on kuitenkin kääntynyt siihen, että osaan arvostaa erityisen paljon sitä, mikäli minulle osataan antaa jotain aivan muuta kuin punainen ruusu. Kun valmistuin ammattikorkeakoulusta äitini toi minulle valmistujaiskukan sijaan lohivoileivän, todeten, että tästä varmasti nautit enemmän kuin kukasta.

Ihminen on kasvattanut ja viljellyt kukkia tuhansia vuosia erilaisiin käyttötarkoituksiin. Puutarhojen ja hyötykäytön lisäksi kukkia on läpi ihmisen historian käytetty ja kasvatettu emotionaalisiin tarkoituksiin tai symboliseen käyttöön.

Leikkokukat historiassa

Yksi varhaisimmista tiedossa olevista esimerkeistä kukkien systemaattisesta kasvatuksesta muuhun kuin varsinaiseen hyötykäyttöön on muinaisesta Egyptistä, noin 2500 eaa. Tältä ajalta löydetystä taiteesta on kuvattu leikattuja kukkia koristeena aseteltuna vaaseihin. Koko muinaisen Egyptin kukoistuksen aikana kukkien asema yhteiskunnassa oli vakiintunut vahvaksi ja monelta osin nykyisen kaltaiseksi: niillä oli symbolinen ja uskonnollinen merkitys ja niitä käytettiin niin uskonnollisissa seremonioissa kuin myös lahjana arjessa. (Berral, 2013). Emotionaalista käyttöä sivuaa kukkien rituaalinen käyttö. Jo ennen varsinaista systemaattista kasvatusta luonnonkukat ovat toimineet symbolisessa käytössä erilaisissa rituaaleissa ja seremonioissa. Rituaalisesta käytöstä löytyy merkkejä yhä, arkeologien löytämät kasvien fossiilit ja painaumet esimerkiksi hautalöydöistä kertovat kukkien olleen mukana jo joissain esihistoriallisissa kulttuureissa. Vanhimmat haudan yhteydessä löytyneet kukat haudattiin vainajan kanssa jopa 13 700 – 11 700 tuhatta vuotta sitten (Earliest floral grave lining from 13,700–11,700-y-old Natufian burials at Raqefet Cave, Mt. Carmel, Israel 2013.)

Kukkien antaminen

Kuten kukkaa kulutushyödykkeenä koskevassa osiossa jo sivuttiin, kukkien antaminen on vakiintunut yleiseksi tavaksi monissa eri kulttuureissa. Ei voida tietää tarkalleen milloin kukkien antaminen tapana on alkanut, mutta laajemmin länsimaisessa kulttuurissa tapa on silti ollut vakiintunut jo satoja vuosia. Kukkien antamisesta yleisenä tapana on säilynyt tietoa jo keskiajalta eteenpäin (Stover 2017.) Kukkien antamisella voidaan osoittaa eleenä toiselle erilaisia asioita, esimerkiksi toivottaa onnea, pyytää anteeksi, osoittaa tunteitaan tai vain ilahduttaa. Kukkien antamisella on erityisen vahva perinne parisuhdekulttuurissa romanttisten tunteiden välittäjänä. Vaikka kukilla on

vahva merkitys koristeissa ja sisustuksessa, ei kukkien antamisen pääasiallinen tarkoitus ole antaa toiselle sisustustuotetta, vaan kukan antaminen on itsessään tekona tärkeä ja symbolinen. Lahjaksi saadut kukat tuottavat tutkitusti aitoa iloa suurimmassa osassa vastaanottajia (An Environmental Approach to Positive Emotion: Flowers 2015.)

Kukkien antamista on käytetty historiassa monissa kulttuureissa ja yhteisöissä jonkin verran myös viestimiseen. Kukkaiskielessä toiselle annetut kukat kantavat tarkkoja viestejä, joilla kommunikoida. Tapa esiintyi tunnetuimmin 1800-luvun Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa viktoriaanisen aikakauden sääntöjen rajoittaessa esimerkiksi seurustelua ja julkista keskustelua. Kukille määritetyt merkitykset johdettiin jo olemassaolevasta kukkiin liitetystä symboliikasta, kuten kansanperinteestä, uskonnosta ja mytologiasta. Sitä, kuinka paljon kukkaiskieltä aidosti käytettiin viestintään aikakauden arjessa, ei voida varmaksi tietää. Kirjallista materiaalia itse kielestä on niin laajalti, että tavan oletetaan usein olleen yleinen osa kulttuuria. Itse kielen käytöstä ei kuitenkaan ole paljonkaan todisteita. Vaikka kukkaiskieltä ei olisikaan käytetty aktiivisesti käytännössä, on kuitenkin juuri kirjallisuuden takia sen vaikutus kukkien symboliikkaan oli suuri. Aihetta käsittelevä kirjallisuus oli aikakautena niin suosittua, että se on vakiinnuttanut kukkaiskielen merkityksiä osaksi kulttuuria. Näistä merkityksistä on myöhemmin muodostunut suuri osa siitä sopimuksenvaraisesta symboliikasta, joka liitetään kukkiin yhä.

Kukat seremonioissa

Leikkokukat kuuluvat myös erilaisiin seremonioihin, liittyen erityisesti uskonnollisiin tapoihin. Erityisen tiiviisti kukat liittyvät hautajaisten ja häiden seremoniaan. Esimerkiksi suomalaisissa luterilaisissa hautajaisissa on tapana laskea kukka tai kukkia arkun vierelle tai päälle. Tapa toistuu yleisesti myös uskonnottomissa tilaisuuksissa. Kukat viedään hautajaisten lopuksi yleisimmin haudalle. Haudoilta on tavallista viedä kukkia myös muulloinkin muistamisen eleenä. Koska kukkiin liittyy paljon uskonnollista symboliikkaa on tavallista että kristillisissä kirkkoissa on myös ympäri vuoden tuoreita alttarikukkia (Salminen 2014.) Kukkiin liitetään myös erilaisia uskomuksia ja ”taikoja”. Vaikkapa kukkien keräämisen tyynyn alle juhannusöinä uskottiin johtavan tulevan puolison näkemiseen unessa.

Kukka tekijänä

Sen lisäksi, että kukat kantavat mukanaan ihmisen määrittämiä merkityksiä ja viestejä, voivat kukat toimia myös itsessään tekijänä ja viestijänä. Kukat viestivät ominaisuuksillaan biologisesti, jopa ihmisen tiedostamatta. Kukan terälehtien värien ja muotojen tarkoitus kommunikoida ympäristönsä kanssa: houkutella hyönteisiä ja eläimiä kukkaan imemään mettä ja näin toiminnallaan siirtämään siitepölyä eteenpäin, jotta kasvi voi lisääntyä. Kukilla on myös sävyjä, joita ihmisen silmä ei erota, mutta joita hyönteiset ja eläimet erottavat. Osa kukkien viestinnästä tapahtuu UV-aallonpituudella, jota ihmisen silmä ei havaitse. Nämä sävyt

ohjaavat kuitenkin hyönteisiä ja eläimiä kukkaan. Myös jotkin kukkien muodot myös viestivät eläimille ja hyönteisille eri asioita kuin ihmiselle. (Koski & Ashman 2013, 868-869)

Vaikka ihminen on jalostanut kukkia oman mielensä mukaan tarkoituksenaan tuottaa mahdollisimman esteettinen kasvi, Rutgerin yliopiston evoluutiopsykologian tutkimus ehdottaa tälle käsitykselle vaihtoehtoa, jossa kasvi olisi aktiivinen toimija. Tutkimus ehdottaa, että koska ihmiset todistettavasti reagoivat kukkiin positiivisesti, ihmisen viljellessä kukkia ihminen ei viljelemällä aiheuta kukan kehittymistä esteettisemmäksi, vaan kukka muuttuu itse ihmiselle miellyttäväksi. Kehittymisen prosessi olisi siis lähtöisin kukasta. Hypoteesin mukaan viljeltyt kukat ovat kehittyneet aiheuttamaan ihmisen käytöksessä kukalle itselleen hyödyllisen

reaktion, samoin kuin jotkin kasvit saavat aikaan itseään hyödyttävän reaktion ympäristönsä hyönteisissä tai eläimissä. Kukat siis yrittäisivät itse ominaisuuksillaan saada ihmisen viljelemään ja levittämään itseään, samalla periaatteella kuin kukka houkuttelee hyönteisen pölyttäjäkseen. (Haviland-Jones, Rosario, Wilson, McGuire 2005, 126).

Kukka osana visuaalista kulttuuria

Katson leikattua kukkaa miettien mikä se on. Se miten katson riippuu ajasta, paikasta ja katsottavasta asiasta, mutta se mitä ja miten näen on riippuvainen kaikesta. Kaikesta minua ympäröivästä, kokemastani, tiedostamisesta ja tiedostamattomuudesta. Rakenteista ympärilläni joissa elän. Katsomisen ja näkemisen ero on jotakuinkin kuin tietämisen ja ymmärtämisen. Ymmärtääkseen täytyy saada tietää, nähdäkseen on saatava katsoa. On kuitenkin mahdollista myös katsoa näkemättä ja tietää ymmärtämättä. Jos katson kukkaa, tahtoisin nähdä ja ymmärtää, mutta mitä jos oikeastaan vain katson ja tiedän?

Leikkokukka kuuluu perinteisimmillään osaksi asetelmaa kimppuun. Kukkakimppu on klassinen objekti, jopa niin klassinen, että se alkaa muuttua irvikuvaksi itsestään. Kimppu upottaa itseensä yksittäisten kukkien ominaisuudet. Yksittäiset kukat sulautuvat toisiinsa luoden yhdessä uuden yhtenäisen objektin. Perinteinen puolipyöreä muoto asettaa kukat hillittyyn, perinteiseen ja keinotekoiseen muottiin. Ne muuttuvat välineiksi ilmaisulle, tai kenties ilmaisun sijaan pikemminkin perinteen mukaan toistuvalla sommittelulla. Kimppu muuttuu itsestäänselväksi esineeksi, tuotetuksi objektiksi, joka ei ole enään kimpullinen kukkia vaan nimenomaisesti juuri kukkakimppu. Kun tieto muuttuu oletukseksi, näkemisen tarve on poissa. Ei ole tarpeen nähdä kimppua kokonaisuudessaan ymmärtääkseen miltä se näyttää, jos sen sijaan voi katsoa ja tietää mitä katsoo. Lopulta voi vain vilkaista ja olettaa.

Kimppuun suhteen oletus siitä, että objektin ulkomuodon voi tietää näkemällä sen vain yhdestä katselukulmasta, liittyy kenties vahvasti oletukseen symmetriasta. Sama prosessi voi käydä myös kuitenkin mille tahansa samankaltaisena esiintyvälle asialle. Jos siis kukkaa katsoessaan katsoja katsoo ensisijaisesti mielikuvaansa kukasta, onko kukkaa edes tarpeen tarkastella eri puolilta tai erilaisella katseella? Mikäli kattavasti näkemisen sijaan pelkkä yhdellä tavoin katsominen riittää, onko kolmiulotteisuudella väliä? Kun katsomisen tarve häviää objekti muuttuu kolmiulotteisesta kaksiulotteiseksi. Kukka on muuttunut itsensä kuvaksi.

Pohtiessani tätä ajatustani kaksiulotteisuudesta suhteessa omaan kokemukseeni punaisesta ruususta joudun palaamaan jälleen omaan suhteeseeni. Mitä enemmän asiaa pohdin, sitä varmemmaksi tulen siitä, että en tahtois katsoa ruusua niinkuin katson. Annetut ja opitut merkitykset ovat tulleet minun ja ruusun väliin, ruusun kuva estää minua näkemästä kasvia sen merkityksen, sen kuvan takana. Mitä vois nähdä ruususta jos en katsoisi sen kuvaa vaan ruusua itsessään? Toisaalta ehkä ajatus jostain oikeasta, aidosta ja puhtaasta objektista merkitysten takana ei ole lainkaan parempi tai oikeampi. Ehkä objektia ei ole lainkaan olemassa ilman sen merkityksiä. Sen sijaan että oppisin näkemään kukan kuvan ohii, ehkä minun täytyykin oppia näkemään kukan kuva uudella tavalla.

Kukka voi toimia niin viestinä kuin myös viestiä. Kukka voi myös tuottaa visuaalisuutta niin osana kokonaisuutta kuin myös itsessään. Visuaalisuus on merkittävä osa kukkaa ja kukka on visuaalisessa käytössä niin laajalti, että kukka liittyy vääjäämättömästi visuaaliseen kulttuuriin. Mutta minkälainen osa visuaalista kulttuuria kukka on tai voi olla? Mitä tapahtuu, jos kukkaa ei tarkastelekaan biologisena ja orgaanisena elementtinä, vaan katsoo leikattua kukkaa tuotettuna visuaalisena materiaalina, kuin kuvana?

Visuaalisuus ja kulttuuri

Visuaalinen kulttuuri voidaan määrittää ja rajata eri tavoin riippuen mistä suunnasta tai alasta sen tutkimusta lähestyy. Näin myös se, mikä katsotaan kuuluvan visuaalisen kulttuurin piiriin vaihtelee suuresti. Ajatukset ja määritelmät voivat vaihdella sisäistämään vaikkapa vain ei-liikkuvan, kaksiulotteisen kuvan, mutta laajemmalta käsitykseltä voidaan ajatella myös visuaalisuutta laajemmin katsomisen kautta (Seppänen 2005, 18.) Mikäli visuaalista kulttuuria lähestytään pelkästään kuvien ja kuvallisuuden pohjalta, tulee eteen myös kysymys siitä, mikä on kuvan tai kuvallisen määritelmä. Suureen kysymykseen siitä, mikä kuva on, ei ole yhtä oikeaa vastausta.

Vaikka kulttuuri terminä viittaa inhimillisiin ilmiöihin, mielestäni myös

termin ”kulttuuri” määritelmä ja rajaus on näkökulmasta riippuvainen. Raja siitä, mikä on inhimillistä ja mihin ihminen teoillaan tai pelkällä olemassaolollaan vaikuttaa on mahdoton määrittää. Vaikka visuaaliseksi kulttuuriksi katsotaan ihmisen tuottama visuaalisuus, eikö ihmisen katsoessa visuaalista ympäristöään siihen liitetyt ominaisuudet ja ihmisen havainnointi myös osaltaan tuota todellisuutta? Ympäristö tulee osaksi kulttuuria viimeistään ihmisen fyysisesti muokatessa luontoa tahallisesti tai tahattomasti, suoraan tai epäsuoraan. Tässäkin katselutavassa leikattu kukka on yhä tuotetun ja luonnollisen välimaastossa.

Kukan merkki ja kukka merkinä

Kukka on latautunut täyteen erilaisia sanallisia ja sanattomia merkityksiä, oli kyse sitten kukasta biologisena eliönä tai pelkästään viitteellisestä kukan kuvasta. Koska yksittäinen leikattu kukka voi kuvastaa niin montaa eri asiaa eri tavoilla, voisi olla perusteltua pohtia kukkaa myös merkin tavoin. Ei siis vain merkkiä kukasta, vaan miten kukka voi toimia itsessään merkinä. Kokeilen lähestyä kukkaa merkkiopin eli semiotiikan avulla nähdäkseni, saanko tästä tukea omaan ajatteluuni ja avautuuko kukan rooli jollain tavoin. Vaikka semiotiikka keskittyy ja on kehitetty puheen ja kirjoitetun kielen tutkimukseen, sitä on sovellettu yleisesti myös kuvaan ja kuvantutkimukseen. Kuvia tutkiessa semiotiikan keinoin voidaan pohtia mitä kuvat esittävät ja miten sekä etsiä myös epäsuoria esityksiä ja merkityksiä (Seppä 2012, 128).

Merkkien tutkimuksen yhtenä perusteena toimii *Charles S. Peircen (1839-1914)* pragmaattinen semiotiikka. Peircen tunnetuin merkkejä koskeva jaottelu erottelee kolme erilaista tapaa, joilla merkit voivat viitata objektiinsa. Ikoni (kuva) muistuttaa kohdettaan ja viittaa siihen, indeksi (osoitin) on merkki, jolla on kausaalinen yhteys kohteeseensa ja symboli (tunnus) on merkki, joka viittaa kohteeseensa perustuen sopimuksenvaraisuuteen (Seppänen 2005, 125-126.) Nämä ominaisuudet eivät ole suoranaisesti toisistaan erillisiä luokkia, vaan voivat esiintyä merkissä samanaikaisesti ominaisuuksina tai vaiheina.

Peircen jaottelua hyödyntäen voi leikkokukkaa koettaa purkaa osiin sen parempaa tarkastelua varten. Kukan ikoni eli kuva on yleinen ympärillämme: kukka valokuvissa ja maalauksissa on läsnä lähes kaikkialla ja kaikissa kulttuureissa. Kukka symbolina ja tunnuksena lienee yhtä yleinen kuin kukan ikoni, esiintyen vaikkapa koristeluissa ja kuvioissa. Kukan ollessa yksinkertaisen muotoinen ja yleensä symmetrinen jo valmiiksi, voi näiden kahden luokan raja olla häilyvä. Kuten kuitenkin jo todettu, voivat ominaisuudet esiintyä usein yhdessä, osin limittäin. Ikoni ja symboli eroavat toisistaan siten, että ikoni muistuttaa suoraan objektiaan, kun symbolin tunnistamiseen vaaditaan kulttuurisiin sopimuksiin perustuva totuttu tapa katsoa. Esimerkiksi valokuva kukasta on kukan ikoni, mutta piirros kukasta voi riippumatta piirroksen realismista viitata yleiseen tapaan kuvata kukka, ja olla näin symboli. Kukan indeksi taas voi olla mikä vain mikä viittaa käytännön

tasolla kukan yhteyteen. Koska esityspaikka ja suhde ympäristöön vaikuttavat myös merkkiin, voisi esimerkiksi kukkia odottava tyhjä maljakko tai terälehdet ruokapöydällä juhlien jälkeen toimia leikkokukan indeksinä.

Peircen lisäksi merkittävä on *Ferdinand de Saussuren (1857-1913)* merkkiteoria. Saussuren merkkikäsityksen mukaan merkki (signe) jakautuu merkitsijään (signifiant) ja merkittyyn (signifié). Merkitsijä on se mitä havaitaan, esim. kuultu puhe tai luettu ääni. Merkitty on havaitun synnyttämä mielikuva, käsitys tai tulkinta. Sana ”kukka” on merkitsijä kun se kuullaan tai luetaan, ja päähän tuleva ajatus, miellelyhtymä tai mielikuva on kukan merkitty. Merkitty ja merkitsijä

ovat suhteessa toisiinsa ja muodostavat yhdessä merkin. Tämän suhteen lisäksi Saussuren mukaan merkit määrittävät toisiaan ja muodostavat näin merkkien järjestelmän eli kielen. Saussuren mukaan myöskään tapa mieltää merkitys ei perustu todelliseen objektiin johon merkki viittaa. Alkuperäisen kohteen sijaan merkin merkitystä säätelee merkin suhde toisiin samaan kieleen kuuluviin merkkeihin. Kukan merkki ei siis kuvasta kukkaa objektina, vaan on ennemminkin suhteessa kukkaan liittyviin ja liitettyihin asioihin. "Kukka" sanana viittaa mielikuvaamme kukasta.

Roland Barthes (1915-1980) käytti näitä merkitsijän ja merkityn käsitteitä ajatuksissaan myyteistä. Myytti oli Barthesille yhteiskunnassa vakiintuneita merkityksiä, "luonnoksi muuttunutta historiaa". Barthes käytti semiotiikkaa paljastaakseen, miten myyttiset merkitykset toimivat, eli näyttääkseen miten merkit tuottavat uusia merkkejä ja rakentavat myyttisiä tasoja. Barthes rakensi mallin, joka selittää myytin toimintaa: merkitsijä ja merkitty tuottavat yhdessä uuden merkitsijän joka puolestaan voi tuottaa uuden, myyttisen merkityn. Esimerkiksi sana "ruusu" tuottaa mielikuvan punaisesta ruususta, ja sana ja mielikuva voivat yhdessä tuottaa mielikuvan rakkaudesta. Myytin tason merkityksen kautta ruususta voi tulla myyttinen merkitsijä, jonka merkitty voi olla vaikkapa "punaisen ruusun antaminen osoittaa rakkautta". Kielen ja myytin tasot voivat myös sekoittua toisiinsa. Barthes halusi osoittaa myyttikritiikillä kuinka yhteiskunta tuottaa stereotyyppioita, joita se voi kuluttaa kuin synnynnäisiä merkityksiä. (Seppänen 2005, 112-115)

Pohdintaa semiotiikan kautta

Kuten ylhäällä osoitettu, voi kukan merkityksiä lähteä purkamaan semiotiikan avulla useilla eri tavoin. Tarkoituksenani ei ole kuitenkaan purkaa enempää kukan yksittäisiä merkityksiä, vaan miettiä millä erilaisin tavoin ymmärtää ja lähestyä merkityksiä. Millä muilla tavoin kukka voisi katsoa tai lukea semiotiikan ajattelua heijastellen? Kuten monesta kohtaa aiemmin käy ilmi, kukka toimii kulttuurissa sopimuksenvaraisena symbolina lukemattomille eri asioille. Kukka siis itsessään jo toimii jossain määrin kuten Peircen jaottelun symboli. Voiko kukka toimia myös muiden merkin ominaisuuksien tavoin, indeksinä ja ikonina? Leikkokukkaa pohtiessa indeksin voisi esimerkiksi ajatella, että leikattu kukka toimii indeksinä eli osoittimena alkuperäisestä kasvusta luonnossa, (huolimatta siitä missä ympäristössä se todella on kasvatettu). Kukka on kirjaimellisesti irtileikattu pala luontoa, se on suora seuraus prosessista, joka on tapahtunut muualla kuin itse leikkokukan sijoituspaikassa. On kuitenkin vaikea ajatuksen tasolla todentaa sitä, miten kukka voisi toimia ikonina. Voisiko jonkinlainen muutos tapahtua kun kukka leikataan? Kukka on leikattuna yhä sama kukka, mutta sille on määritetty uusi tehtävä ja uusi merkitys, tai pikemminkin rajaton mahdollisuus merkityksiin. Voiko kukka muuttua objektista ikään kuin itsensä ikoniksi, muistuttamaan itseään kuitenkin irroitettuna itsestään? Kuvaksi siitä mitä se oli ennen irti leikkaamista, ja kuvaksi siitä mitä se tulee leikattuna olemaan.

Puhuin alussa kukkiin liitetystä miellehtymistä, jotka edustavat niitä asioita joita tahtoisin itse nykyisessä kulttuurissa kyseenalaistaa: kauneuskäsitystä, feminiinisuuden perinteistä kuvaamista ja ilmaisua, ja koristeenomaisuutta. Kritisoin näitä annettuja merkityksiä, koska ne vahvistavat olemassaolevia rakenteita olemalla stereotyyppioita, pönkittämällä kuvaa yhdenlaisesta hyväksytystä todellisuudesta. Jos stereotyyppioista tulee normeja ja normeista rajoitteita, mielestäni ne kaipaavat rikkomista. Barthes itse kirjoitti myyttikritiikkinsä yhteydessä yhteiskunnan tuottavan stereotyyppioita, joita se kuluttaa kuin synnynnäisiä merkityksiä. (Seppänen 2005, 111) Tähän kiteytyy juurikin myös oma kriittisyyteni, oma epäilyni kukan käytön tarkoituksiperistä ja sille annetuista tehtävistä. Jos merkitys on tuotettu valmiiksi kulutettavaksi ei merkitystä täydy itse antaa tai rakentaa. Kukka on ehdottomasti käytössä Barthesin myyttisenä merkinä laajalti monissa eri konteksteissa. Myyttisenä merkinä kukka vahvistaa ja tuottaa erityisesti juuri niitä merkityksiä joita kohtaan olen kriittinen. Kukka sekä ajatus kukasta on tuotettu stereotyyppiä.

Arja, teos kuivatuiista kukista

Olin saanut juuri uuden teoksen valmiiksi keväällä 2016. Tekstiiliteoksen parissa oli kulunut yli vuosi. Tahdoin vain levätä, en suunnitella uutta teosta, en piirtää tai maalata. Lomailin lapsuudenkodissani ja löysin itseni jälleen kuluttamasta aikaani penkoen kaappeja, hyllyjä ja varastoja. Maatilan tavarapaljous on minun maailmani, jossa saan olla aarteensijä. Eletyissä tiloissa historia on läsnä aivan vierellä, mutta laitettuna piiloon. Kaappien perukoille varastoidut esineet ovat välitilassa, juuri tarpeeksi arvokkaita säilytettäväksi, mutta kuitenkin poissa näkyviltä, käytöstä ja ajatuksista. Tällä kertaa löysin lipastosta vanhan raamatun ja selasin ohimennen kirjan sivuja. Kirjan välistä tipahti kuivattu neliapila. Se oli ollut kirjan välissä vuosikymmeniä, mutta väritään se oli vielä sävähdyttävän vihreä. Olin vaikuttunut sekä apilan pigmentin säilyvyydestä kuin myös tunnereaktiosta jonka kuivattu kasvi herätti. Kasvi oli hauras ja uskomattoman koskettava. Luonnosta löydetty aarre jonka joku oli poiminut maasta ja sulkenut vuosia sitten sivujen väliin. Se oli pysäyttänyt ajan.

Kukat tulivat materiaaliksi sattumalta, mutta niiden merkittävyys vain kasvoi mitä pidemmälle ajattelin niitä materiaalina. Kun olin varma, että tahdon käyttää kukkia kuvan muodostamiseen, oli seuraava askel miettiä, kenen kuvan toteutan ja mistä löytää valokuva teoksen referenssiksi. Välissä kului aikaa ja en keskittynyt idean eteenpäin viemiseen tarkemmin. Materiaali nousi esille kuitenkin aina kun puhuin tulevista työsuunnitelmistani. Kuukausia oli kulunut apilan löytämisestä kun keskustelin siskoni kanssa kukista materiaalina ja tuskailin oikean henkilön ja valokuvan löytämisen hankaluutta. Siskoni ehdotti suorilta tiettyä valokuvaa. Se oli roikkunut lapsuuden kotimme seinällä kauan. Se oli kuva äidistäni pienenä

tyttönä, katsoen suurin silmin suoraan kohti kameraa kukkaseppele päässänsä. Heti ensimmäinen muisto kuvasta oli suoraan ilmiselvää, että juuri se on kuva, jota tarvitsen. Teoksen materiaali, tekniikka ja kuva-aihe ovat keskustelussa keskenään, ja tämä kuva tuntui puhuvan materiaalin kanssa välittömästi. Kun myöhemmin soitin äidilleni ja kysyin kuvaa käyttöön, omista muistoistani nousi sattumalta jotain, mitä en edes tiennyt muistavani. Kysyessäni kuvaa jouduin tarkentamaan mitä kuvaa tarkalleen tarkoitin: "se valokuva keittiön vieressä, jonka yllä roikkui kimppu kuivattuja ruusuja".

Kukka materiaalina

Teokseni Arja on kuivatuista kukista koostettu muotokuva. Kukat muodostavat äitini lapsuudenkuvan. Kukat olen kerännyt ja kuivannut itse luonnosta kesän 2017 aikana. Kuvan muodostukseen on käytetty prässättyjä kukkia, kukkien terälehtiä sekä uloimpana kerroksena kokonaisiä kukintoja. Teoksen pohjana toimii kehykseen pingotettu puuvillakangas, johon kukat on kiinnitetty erilaisilla liimaseoksilla. Pohja toimii samanaikaisesti viitteenä maalauksen perinteeseen kuin myös käytännön ratkaisuna: kevyt kangas joustaa kuljettaessa eikä näin tärytä herkkiä kukkia irti pohjasta.

Kukat rakentavat teoksessani kuvaa väreillään, muodoillaan ja tekstuureillaan. Valitsemalla kuvan väripintojen ja valöörien muodostamiseen jonkin muun kuin maalin, annoin tekijänä merkityksen materiaalille ja näin materiaali loi merkityksiä teokselle. Arjessa ja luonnossa näkyvä tuttu kukka nousee teoksessa uuteen valoon, yhdistyen niin kulttuurissa siihen liitettyihin ominaisuuksiin kuin myös katsojan henkilökohtaiseen kokemukseen.

Kukkien ollessa kuivattuja liittyy niiden merkitysten joukkoon myös koko kuivaamisen prosessi. Kukat muistuttavat alkuperäistä tuoretta ulkomuotoaan, mutta niistä voi päätellä kuivaamisen tekniikan. Herkästi rikkoutuvat kuivatut kukat tuovat mieleen haurauden konkreettisella tavalla.

Katsoja tietää koskematta, että hipaisukin voisi rikkoa pinnan. Säilömisessä prosessi voi viedä myös katsojan omiin säilötyihin muistoihin, olipa kyseessä sitten äidille kerätyt valkokuokot, koulun kasvion kokoaminen tai kippuraksi kuivunut ruusu roikkumassa lahjanarusta.

Kuivatuissa kukissa on myös ristiriita. Omasta mielipiteestään huolimatta katsoja voi päätellä kuivattujen kukkien olevan yleisen mielipiteen mukaan “kauniita” ja esteettisiä, sillä niitä on totuttu näkemään koristekäytössä ja niiden visuaalisella käytöllä on tunnettuja perinteitä. Iloiselta näyttävä lapsi korostaa ajatusta perinteisestä kauneudesta, ja katsojalle voi näyttäytyä kaunis kuva kuvattuna kauniilla materiaalilla. Kukkien koettu tai tiedostettu kauneus ei kuitenkaan poista totuutta siitä, että ne ovat irrallisia

ja kuolleita. Joidenkin kukkien väri on kuivuessaan sammunut, teoksen paletti on kirkkaudesta huolimatta tumma, osin jopa harmaahko ja synkkä. Sen lisäksi, että kuivattuna kukat ovat fyysisesti kuollutta ainesta ja niiden käyttö tuoreena on läsnä kuolemaan liittyvissä tapakulttuureissa, kuivattuihin kukkiin liittyy myös muita makaabereja merkityksiä. Tapa kuivata kukkia muistoesineiksi liittyy erityisen vahvasti viktoriaaniseen ajan kulttuuriin. Aikakauteen liittyvä kauhuromantiikka ja sen kuvaus nykypäivänä liittyy myös kuivatut kukat samaan kuvastoon. Synkistä sävyistä niin väreissä kuin merkityksissä huolimatta teoksessa inhimillinen ja neutraali kuvallinen aihe kuitenkin vaikuttaa niin vahvasti, että se vie mielle yhtymää kauas näin kärjistetystä gotiikasta. Silti jonkinlainen ristiriita on teoksessa läsnä, kun kuolleet kukat kuvaavat jotakin elävää.

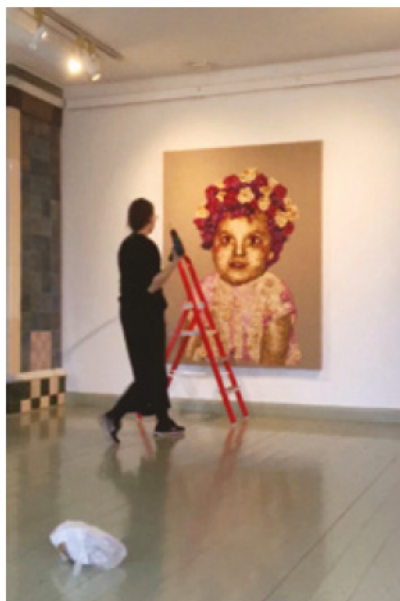
Teoksen prosessi

Keräsin kukkia kokonaisen kesän ajan keväästä myöhäiseen syksyyn. Yhteensä keräsin kukintoja ja terälehtiä arviolta noin 80 litraa. Toimin sään sallimissa rajoissa, keräten kukkia kauniilla säällä, kuivaten ja tehden muita teokseen liittyviä töitä sadesäällä. Hyvän sään aikana päivät venyivät pitkiksi, sillä suuri osa kukista täytyi saada kuivaukseen välittömästi. Työn aikana jouduin siis oppimaan elämään kukkien keruun tarpeiden mukaan, tutkien ja ennakoiden säätä ja luontoa. Jouduin myös hankkimaan tietoa luontokohteista, joista kukkia kerätä, sekä eri kukkien kukkimisen ajankohdista. Tämä luonnon ehdoilla ja puitteissa työskentely loi jonkinlaisen yhteyden luontoon, tai kenties

paremminkin illuusion yhteydestä. Tämä illuusio muodostui ja rikkoutui jatkuvasti prosessin aikana. Keräämisen ja luonnossa olemisen tuottama aito nautinto saattoi vaihtua hetkessä ajatukseen siitä, kuinka koin joutuvani käyttämään, ottamaan ja rikkomaan luontoa. Tasapainoilin sen välissä, miten luontoa voi käyttää omiin tarkoituksiinsa, ja mikä on tarpeeksi hyvä tai oikea syy ottaa jotain itselleen. Tämä ajatusten ristiriita peilaa jo aiemmin tekstissä kuvailemaani ristiriitaista suhdettani kukkiin. Palasin takaisin kipuiluun siitä, että kukan leikkaaminen on tekona väkivaltainen sekä viaton. Kokemus keräämisestä toi mieleen myös vahvasti lapsuuden, ja kenties siksi suhtautumisenikin ympäristöön ja toimintaani muuttui idealistiseksi. Kukkien keruu tekona oli fyysisesti ja henkisesti tärkeä osa työn valmistumista ja ajatusprosessia.

Luonnolle annettu arvo

Teoksen tekovaiheessa kenties suurin ajatteluprosessi liittyi luonnon arvottamisen kysymyksiin. Minulle oli jo aloittaessa selvää, että määritelmä siitä, mikä luonnossa on “luonnollista” on ihmisen määritelmä ja sisältää ajankuvaan sekä kulttuurin arvoihin liittyviä olettamuksia. Kasvit myös leviävät ja liikkuvat ihmisen ja eläinten tahallisesta ja tahattomasta vaikutuksesta, eikä niitä sido maantieteen rajat. Tästä huolimatta olin kuitenkin itse määritellyt kerääväni teokseen “suomalaisia luonnonkukkia”. Työn alkaessa kuitenkin aloin lähes välittömästi kyseenalaistaa määritelmiäni siitä, mikä tarkalleen on “luonnonkukka” edes itselleni. Mitä enemmän kuljin ja keräsin kukkia, sitä enemmän myös kiinnitin huomiota erilaisiin paikkoihin, joissa kukkia voi kasvaa. Vaikka tiedän verrattain paljon Suomen luonnosta, jouduin projektin takia tutkimaan paljon tietoa kukista ja niiden elinympäristöstä. Tutkiessani asiaa jouduin yllätyttyä jatkuvasti siitä, että useammin kuin osasin odottaa, oli omasta mielestäni monet “suomalaiset luonnonkasvit” Suomen ympäristölle verrattain uusi vieraslaji. Myös monet kasvit jotka ovat kasvaneet villinä Suomen alueella satoja tai tuhansia ovat kulkeutuneet vasta ihmisen toimien tai asutuksen myötä.

Aloin miettiä mitä teokselle ja minulle oikeasti merkitseeraus “luonnollisuudesta” tai paikallisuudesta. Lähtökohtainen ajatus omalle määritelmälleni suomalaisista luonnonkasveista oli, että “luonnonkasvi” on sellainen, joka kasvaa ilman ihmisen toimia ja ei ole ihmisen luontoon tuoma. Koin, että luonto ja sen antimet

kuuluvat kaikille, kun taas puutarha- ja koristekasvit edustavat jotain yksityistä, omistettua, tuotettua ja arvotettua. Kun kuitenkin aloin kohdata puutarhakasveja tai vieraslajeja mielestäni muutoin “luonnollisessa” ympäristössä, jouduin kohtaamaan oman idealistisuuteni. Ei kestänyt kauaa huomata, että vaikka ihminen vaikuttaa kasveihin ja todella voi määrittää kasvin arvon, kasvupaikan ja olemassaolon, on valta lopulta luonnolla.

Tulin tulokseen jossa en enään halunnut arvottaa keräämiäni kasveja. Ainoa rajaukseni sille, mitä en kerää ollut istutetut kasvit, jotka eivät selviäisi itsenäisesti ympäri vuoden Suomen luonnon oloissa. Tämäkin määritelmä oli lopulta lähinnä visuaalinen päätös ennemmin kuin arvotus. Näin perinteisten luonnonkukkien lisäksi teokseen päätyikin lopulta kukkasia niin tienpientareet villinneistä vieraslajeista, julkisista hedelmäpuista kuin myös puistojen ja pihojen puutarhakasveista. Kaikki ne saivat arvon olla yhtä luonnollisia ja luonnottomia, yhtä paikallisia ja vieraita.

Alku ja loppu

Teoksen jokaisella osalla, niin sisällöllä, kuvan tarinalla, materiaalilla kuin myös kukkien keräämisen tapahtumalla on yhteinen lähtökohhta ja yhteinen päämäärä. Herkästi rikkoutuvat kuivatut kukat rakentavat kuvaa lapsuuden hauraudesta. Äitini kuva ja hänen tarinansa muodostettuna kukista jotka voivat hajota pienestäkin hipauksesta luo pysäytetyn kuvan lapsuudesta, johon ei voi kajota sitä peruuttamattomasti rikkomatta.

Kukat yrittävät epätoivoisesti pysäyttää ajan, säilyttää muiston juuri niin kauniina kuin sen haluaisi muistaa. Kauneuden ja haurauden kääntöpuoli kuitenkin on, ettei mikään tai kukaan voi säilyä ehjänä ikuisesti.

Lopuksi

Ajatukseni ja tekoni ovat kulkeneet kukkien parissa lähes kahden vuoden ajan. Henkilökohtaiset kokemukseni sekä taiteellinen työskentelyni kukkien kanssa ovat perustuneet haluun ymmärtää. Ajatusprosessit, joita kävin läpi teoksen tekemisen aikana synnytti halun tutkia tämän kirjallisen osion aiheita. Samoin näiden ajatusten kirjoittaminen herättää puolestaan jotain uutta, lisää halua ymmärtää sekä lisää kysymyksiä. Prosessi on kai ikuinen kehä, joka ei lopu valmiiseen vastaukseen, mutta se tuottaa jatkuvasti ymmärrystä.

Lopputyöni lopussa minulla on tunne kuin olisin vasta alussa.

Tavoitteeni oli tutkia kukan merkityksiä, kuitenkin päätyemättä vain purkamaan ja luetteloimaan yksittäisiä merkityksiä. Kuitenkin minusta tuntui, että mitä enemmän yritän aihetta rajata, sitä suuremmaksipaisuu.Sopimuksenvaraisen

merkityksenannon moniulotteisuus on jo itsessään lähes käsittämätön. Kun lisäksi henkilökohtaisen kokemuksen kautta kukka voi merkitä ja luoda merkityksiä vielä yksilöllisesti, tuntuu merkitysten määrä rajattomalta. Tässä loputtomassa virrassa kukan merkitykset tuntuvat hukkuvan tai olevan mahdottomia saada kiinni. Samanaikaisesti kukka kuitenkin tuottaa myyttejä sekä muuttuu myytiksi itsestään, keinotekoiseksi vahvistajaksi yhteiskunnan rakenteille. Kukkaa käytetään

yksinkertaistamaan monimutkaisia asioita samalla kun sen monimutkaisuus on yksinkertaistettu. Kukan merkitys voi muuttua merkityksettömäksi. Ajatteluni myötä jouduin myöntämään itselleni, että käsittelyyn ottamani aihe onkin itseasiassa käsittämätön. Se ei kuitenkaan tarkoita että sitä olisi turha käsitellä. Vaikka raapaisin semiotiikkaa ja sen käsitteitä vain pintapuolisesti, oli siitä hyödyntämäni näkökulmat apu sille, miten voin jäsenellä ymmärrystäni sekä ennen kaikkea myös ymmärtämättömyyttäni. Siitä huolimatta, että kukan merkityksiä voisi löytyä niin rajattomasti kuin jaksan etsiä, merkitykset eivät silti synny rajattomasti, tai rajattomin keinoin. Kukan merkitykset tuotetaan suhteessa kukkaan itseensä ja muihin vakiintuneisiin merkityksiin. Yksilöllisesti luotu merkitys ei muuta merkitysten rakennetta, mutta vakiintunut rakenne voi silti aina muuttua.

Vaikka kukan merkitykset tuntuivat ajoittain jopa hämärtyvän, oma mielipiteeni kukan sijoittumisesta visuaaliseen kulttuuriin taasen kirkastui. Omasta näkökulmastani leikattu kukka on itsenäinen osa visuaalista kulttuuria, ei vain sen tuottamisen väline tai kulttuurissa kuvattava asia. Kukan leikkaaminen tekona tekee kukasta tuotetun ja näin osan inhimillistä kulttuuria. Kukkaan liitetyt merkitykset sekä luovat kukasta sen, mitä kukka ihmisille on, kuin myös ikäänkuin tuhoavat kukan alkuperäisenä ”luonnollisena” kohteena niin että sen on lähes mahdoton näyttäytyä ilman näitä merkityksiä. Leikattua kukkaa ei voi nähdä vain kukkana. Kukka näyttäytyy kuten tuotettu ja valmistettu kuvallinen materiaali. Mielestäni kukka muuttuu itsensä kuvaksi.

Henkilökohtaisessa kokemuksessani nousi esille toistuvasti kokemus siitä, kuinka kukka voi muuttua passiiviseksi välineeksi pinnalliselle merkityksen siirrolle. Kokemuksieni taustalla ei kuitenkaan kenties loppujen lopuksi ole laisinkaan ristiriitainen suhteeni kukkiin. Merkittävää lopulta ei ole kukkien sopimuksenvaraiset merkitykset, vaan antamisessa niille annettu henkilökohtainen merkitys. Kukat ovat merkityksellisiä minulle, jos kukkien kautta välittyy antajan itsensä kukille antama merkitys.

Olen saanut kerran kukan joka oli merkityksellinen. Silloinen kumppanini oli löytänyt kukan maasta pakkasesta matkalla luokseni ja päätti tuoda sen minulle. Se oli jäänyt ruusu, joka oli katkennut varresta ja nahistunut. Kukka ei ollut vielä täysin kuihtunut, mutta ei myöskään varmasti enää elpyisi edes vedessä. Terälehdet olivat haaleat ja nahkeat, ja niiden väritys oli pakkasen takia vääristynyt. Kukka oli ollut kenties alunperin vaaleanpunainen, mutta sen väri oli kylmästä haalennut roosan, korallinpunaisen, ja hailakan keltaisen eri sävyiksi. Kukka oli mielestäni muuttunut suunnattoman kauniiksi. Siihen hetkeen asti luulin, että en erityisemmin tahdo saada kukkia keneltäkään. Koin, että en tarvitse hankittuja todisteita välittämistä. Katsoessani nuhjuista ja kaunista ruusua tajusin kuitenkin, että tätä kukkaa ei tuotu minulle koska tahdoin sitä. Tämä kukka ei ollut todiste eikä viesti. Kukka tuotiin juuri minulle koska se tahdottiin antaa juuri minulle. Juuri sillä hetkellä jäätyneen ruusun kaunein ominaisuus oli juuri sen viallisuudessa, sen löytymisen hetkellisyydessä. Juuri siinä, että sitä ei tuotu minulle koska niin kuuluu tehdä, vaan koska se silloin tuntui oikealta.

Lähteet

Painetut lähteet

- Seppä, Anita.** 2012. "Kuvien tulkinta" Gaudeamus Helsinki University Press, Tampere
- Seppänen, Janne.** 2005. "Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle" Vastapaino Tampere
- Vesterinen, Pirkko-Liisa. & Suutarinen, Marjaana.** 2011. "Y-sukupolvi työ(elämä)ssä" Hansaprint.

Internet-lähteet

- Berral, Julia S.** 2013. "Floral Decoration." Encyclopædia Britannica. Encyclopædia Britannica, Inc., Viitattu: 21.3.2018
<https://www.britannica.com/art/floral-decoration/Historical-and-stylistic-developments>
- Buckingham, Kathleen.** 2016. "Love hurts: environmental risks in the cut-flower industry" Asia & the Pacific Policy Society. Viitattu: 14.3.2018
<https://www.policyforum.net/love-hurts-environmental-risks-in-the-cut-flower-industry/>
- Ghose, Tia.** 2013. "Oldest Grave Flowers Unearthed in Israel." LiveScience. Viitattu: 2.4.2018
<https://www.livescience.com/37881-ancient-grave-flowers-unearthed.html>
- Haviland-Jones, Jeannette., Rosario, Holly Hale., Wilson, Patricia & McGuire Terry R.** 2005. "An Environmental Approach to Positive Emotion: Flowers" Viitattu: 6.4.2018
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/147470490500300109>
- Juntunen, Kaisa.** 2016. "Suomalainen ruusutuotanto kuihtui vuosikymmenessä — kotimaassa kasvatettu ruusu on harvinaisuus" Kouvola Sanomat Viitattu: 13.3.2018
<https://kouvola-sanomat.fi/uutiset/laella/49748eaa-f9c1-45f1-a644-13cc80d10239>
- "Koristekasvien viljely kasvihuoneissa",** Viitattu: 4.4.2018
<http://www.kauppapuutarhaliitto.fi/tietoa-kasvihuonealasta/koristekasvien-viljely-kasvihuoneissa>
- Koski, Matthew H. & Ashman, Tia-Lynn.** 2013 "Dissecting pollinator responses to a ubiquitous ultraviolet floral pattern in the wild" Viitattu: 2.4.2018
<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1365-2435.12242>
- Laitinen, Ilpo., Jalonen, Harri, & Stenvall Jari.** 2014. "Se toimii sittenkin - Kohti organisaatiotutkimuksen pragmaattista kompleksisuusteoriaa" Viitattu: 15.4.2018
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164827.pdf>

Laitinen, Jaana. 2012. "Onnen symboli vie talven ja tuo kevään" Helsingin Sanomat Viitattu:
<https://www.hs.fi/koti/art-2000004866817.html>

"Leikkokukat"

Viitattu: 13.3.2018
<http://www.kauppapuutarhaliitto.fi/tietoa-kasvihuonealasta/koristekasvien-viljely-kasvihuoneissa/leikkokukat>

Lower, J. 2008. Brace yourself here comes generation Y. Critical Care Nurse vol 28, no. 5. Viitattu: 4.4.2018
<https://www.americanursetoday.com/brace-yourself-here-comes-generation-y/>

Nadela, Dani., Daninb, Avinoam., Power, Robert C., Rosend, Arlene M., Bocquentine, Fanny., Tsatskina, Alexander., Rosenberga, Danny., Yeshuruna, Reuven., Weissbroda, Lior., Rebollog, Noemi R., Barzilaig, Omry & Boaretto, Elisabetta. 2013. "Earliest floral grave lining from 13,700–11,700-y-old Natufian burials at Raqefet Cave, Mt. Carmel, Israel" Viitattu: 9.4.2018
<http://www.pnas.org/content/110/29/11774>

Rihn, Alicia. 2010. Consumers' Preferences for Floral Gifts among Generations X and Y. Minnesotan yliopisto. Viitattu: 10.4.2018
http://conservancy.umn.edu/bitstream/handle/11299/93328/Rihn_Alicia_May2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Russel Research. 2016. "Generations of Flowers Study" Viitattu 10.4.2018
<http://endowment.org/wp-content/uploads/2016/03/2016GenerationsOfflowersStudy.pdf>

"Saattoväelle" Memoria Hautaustoimistot, Viitattu: 1.4.2018
<https://www.memoriahautaus.com/opas-hautajaisjaerjestelyihin/saattovaele/ohjeita-saattovaele/>

Salminen, Pirjo. "Suntion ammattitutkinnon avoin käsikirja" Viitattu: 4.4.2018
2014 <https://peda.net/p/pirjo.salminen/suntion-k%C3%A4sikirja>

Sneck, Petra & Neuvonen, Pertti. 2016. "Koulunsa päättävälle hankitaan tänä vuonna jopa neljä miljoonaa ruusua – kukan alkuperä kiinnostaa onnittelijaa" Helsingin Sanomat Viitattu: 14.3.2018
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002904585.html>

Stover, Elizabeth. "The History of Giving Flowers" Viitattu: 19.3.2018
<https://classroom.synonym.com/the-history-of-giving-flowers-12079001.html>

Kaikki kuvat tekijän itsensä ottamia/omistuksessa

Taiteen maisterin oppinnäyte

*Master's Programme
in Visual Culture
and
Contemporary Art
(ViCCA)*

*Aalto-Yliopisto
2018*